

't hupke

Verenigingsblad van de West Brabantse Vogelwerkgroep

Nr 192 Lente 2023

<p>Inhoud</p> <p>Uit het archief: de Kievit 3 Vogels houden van Breda. 4 Koolwijkpark Roofvogeltelling 2022 6 Broedseizoen Liesbos 9 De Tureluur 10 Verslag Uilen 2022 12 Jaar van de Scholekster 14 Fenologie onderzoek 15 Tuinvogeltelling 15 Nieuwjaarsreceptie 16 Rode beukenlaan 17 Dagje vogelen met Colinda van Meer 19 Natuurgebied in de regio. De Lange Gooren 20 Bijzondere waarneming, De Roodhalsgans 21</p>	<p>'t Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Het lidmaatschap loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris, uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar. Bank NL76 INGB 0001 0637 12</p> <p>Bestuur Bert van de Haar (voorzitter) Ger Duijf (secretaris) Ineke Buijnsters (PR & communicatie.) Kees Wijnen (penningmeester) Laurie Rijsdijk (bio-secretaris)</p> <p>Vormgeving en opmaak Martin van Leest</p> <p>Redactie 't Hupke Martin van Leest Jan Benoist redactie@westbrabantsevvg.nl De redactie is niet verantwoordelijk 20or de inhoudelijke teksten.</p> <p>Vaste medewerkers Raymond van Breemen Piet van Iersel Hans van der Sanden Willem Veenhuizen Harry van Vugt Ria Lambregts (foto's) Ineke Buijnsters Wilma Rasink</p> <p>Tekstcorrectie Henriëtte Huijgens Ad Rijnen Albert de Hoon</p> <p>Website www.westbrabantsevvg.nl</p> <p>Webredactie Ger Duijf website@westbrabantsevvg.nl</p> <p>Volgend Hupke Verzenddatum 1 juni Aanleveren kopij 1 mei</p> <p>Wenst u 't Hupke digitaal te ontvangen stuur dan een mail naar; secretaris@westbrabantsevvg.nl</p> <p>Foto omslag: Hans van der Sanden</p> <p>'t Hupke wordt gedrukt op gerecycled papier door: Printwall Breda</p>	<p>We hebben inmiddels de nieuwjaarsreceptie en bijbehorende quiz weer achter de rug en ik moet zeggen dat de opkomst zeker niet tegenviel. De quiz was weer zeer uitdagend en bevatte niet alleen vogelherkenningaspecten, maar ook vogelgebieden en taalkundige beoordelingen van spreekwoorden met vogeltermen erin. Kortom een gezellige en ook nog leerzame avond, met de nodige versnaperingen. Nogmaals mijn dank aan allen die dit georganiseerd hebben.</p> <p>Inmiddels is ook de Tuinvogeltelling weer achter de rug en als ik op 27 januari had geteld had ik een IJsvogel in mijn achtertuin kunnen toevoegen. Die had de stekelbaarzen in mijn vijver ontdekt en kwam diverse malen terug. Alles is onderdeel van de voedselketen zullen we maar zeggen.</p> <p>Mijn eigen tuintelling op 29 januari leverde veel verschillende soorten op: Koolmees, Pimpelmees, Vink, Heggenmus, Merel, Turkse Tortel, Houtduif, Roodborst en Ekster. Benieuwd of dit de landelijke/lokale trend is. Maar ik moet ook toegeven dat ik voer.</p> <p>Binnen Natuurplein de Baronie ligt nu bij het bestuur het voorstel op tafel voor om af te stappen van een vaste werkgroep (Leefomgeving) en over te gaan op ad-hocwerkgroepen waar iedereen die daar interesse in of kennis over heeft zich bij kan aansluiten en die na het volbrengen van hun opdracht gelijk weer zullen worden opgeheven. Dit brengt hopelijk meer mensen uit de diverse aangesloten verenigingen samen, waardoor er meer binding tussen (de leden van) de aangesloten verenigingen kan gaan ontstaan.</p> <p>Zo is er al een werkgroepje opgericht dat zich bezig gaat houden met het inventariseren van zaken in de Rith die niet in overeenstemming zijn met wat is afgesproken en vastgelegd in (bestemmings)plannen. Er verdwijnt daar steeds meer natuur, zonder dat er door de verantwoordelijke instanties wordt ingegrepen. Tijd voor actie dus.</p> <p>Er ontstaat ook steeds meer belangstelling van andere natuur-, landschaps- en milieuverenigingen om verbinding te zoeken met Natuurplein de Baronie. Maar ook hier geldt, het is wel het bestuur dat alles aan elkaar moet koppelen en daarvoor heb je bestuursleden en bestuursondersteuning nodig. En die zijn moeilijk te vinden, dus...</p> <p>Bert van der Haar uw voorzitter</p>
<p>Van de redactie</p> <p>In het vorige Hupke hebben we op deze plaats aandacht gevraagd voor de fotografie in 't Hupke.</p> <p>We hebben een oproep gedaan aan de fotografen onder onze leden om medewerking. Hierop hebben al een vijftal leden/fotografen gereageerd. Zij hebben al wat foto's toegezonden aan de redactie. Deze foto's slaan wij op en hieruit kunnen wij putten als een foto nodig is.</p> <p>Ook kunnen wij op hen een beroep doen indien een foto van een bepaalde vogel nodig is.</p> <p>Het is onze intentie om zoveel mogelijk foto's van de eigen leden te plaatsen.</p> <p>'t Hupke is tenslotte een blad van ons allen.</p> <p>Dus nogmaals een oproep aan de fotografen onder ons. Meldt u aan.</p> <p>Jan, Martin</p>		

We begonnen het nieuwe jaar met onze nieuwjaars-bijeenkomst die gelukkig weer zonder coronaperikelen georganiseerd kon worden.

De bijeenkomst was, zoals gebruikelijk, weer prima georganiseerd door Ineke Buijsters en een team van vrijwilligers. Hartelijk dank hiervoor. Onze voorzitter memoreerde in zijn toespraak het afgelopen jaar een aantal zaken die spelen voor het komende jaar.

Er was weer een pittige quiz om onze vogelkennis en wat daar bij hoort te toetsen.

Met wat lekkere hapjes en drankjes was het weer een geslaagde avond. In de laatste ledenvergadering is al een voorbeeld voor de nieuwe website getoond. Inmiddels is er een eerste opzet geweest door de ontwikkelaar van de website die als basis dient voor de verdere invulling. Deze eerste opzet zag er goed uit en geeft vertrouwen voor het vervolgtraject.

Verheugend is het te kunnen melden dat Oscar Loos de nieuwe coördinator voor de werkgroep 'De Kamertjes' wordt. De huidige coördinator, Jan Benoist, zal hem het komende jaar inwerken.

Ook het activiteitenteam is hard aan het werk zodat de vereniging weer een mooi aantal excursies en lezingen kan aanbieden aan onze leden en andere belangstellenden.

En heeft u nog ideeën voor een excursie of lezing of wilt u zelf een bijdrage leveren, meld dit dan via

excursies@westbrabantsevwg.nl of lezingen@westbrabantsevwg.nl.

In het nieuwe jaar is het ook weer tijd voor het maken van ons jaarverslag. Bestuur en coördinatoren maken in dit verslag de vele activiteiten zichtbaar die door onze leden worden verricht. Het bevat een indrukwekkend overzicht van tellingen, beschermingswerk, onderhoudswerkzaamheden, excursies, lezingen, redactioneel werk, publiciteit enz.

Daarnaast is het verslag is ook een van de verplichtingen voor het behoud van de ANBIstatus van onze vereniging. Een aantal werkgroepen heeft aangegeven nieuwe leden te kunnen gebruiken. Het betreft hier o.a. Watervogeltellingen, Rooskensdonk, Dintelse Gorzen en Ravenmonitoring (nieuw).

Heeft u belangstelling neem dan contact op met de betreffende coördinator of onze bio-secretaris.

De belangrijkste openstaande vacature is nog steeds die van voorzitter. Er heeft zich nog niemand aangemeld voor de invulling van deze belangrijke functie. Wie durft?.

Ger Duijf

Boeren, Burgers en Buitenlui

Met deze aanhef werden vroeger de bewoners van Nederland wel toegesproken. Boeren worden nu aangesproken op het veroorzaken van teveel stikstof, overbemesting en gebruik van gif waar wij allen last van hebben maar vooral de natuur. Men kan dat niet ontkennen maar iedereen moet helpen de problemen aan te pakken, vooral de regering. Lang geleden hadden wij de Boerenpartij onder leiding van boer Koekoek. Nu is er de BoerBurgerBeweging, ook om de vermeende achterstand van het platteland aan de orde te stellen. Maar is dat wel zo? Een kloof tussen stad en platteland bestaat niet en is een hersenspinsel. Leugens worden verspreid zoals dat de boeren moeten stoppen omdat hun land nodig is voor huizenbouw. Als er een miljoen huizen gebouwd worden is daar maar 1,5 procent van de landbouwgrond voor nodig. Binnen tien jaar willen veel boeren stoppen omdat zij geen opvolger hebben. Ze zijn blij met de opbrengst van de verkoop van hun bedrijf om hun pensioen aan te vullen. Wij komen al helemaal niet zonder voedsel te zitten, dan maar wat minder exporteren! Een populistische partij heeft meegeredeerd in Noord-Brabant, gelukkig kort. Maar dit heeft wel schade berokkend aan het natuurbehoud bijvoorbeeld door het inperken van het budget voor herstel van het Ulvenhoutse bos. Ik schroom politiek advies te geven want u kunt goede redenen hebben om andere onderwerpen belangrijker te vinden. Daarom het advies van de Brabantse Milieufederatie: stem groen. De verkiezingen voor de Provinciale Staten van 2023 zijn belangrijke verkiezingen. Het is dé kans om natuur en biodiversiteit te versterken, de transitie naar een natuurinclusieve en grondgebonden landbouw verder vorm te geven, de problemen met verdroging, waterkwaliteit, stikstof en klimaat aan te pakken en de omslag naar een duurzame groene economie te stimuleren.

Biemeus

Uit het archief: de Kievit

De Kievit was ooit een zeer algemene steltloper die we in alle weilanden en natte heideterreinen wel zagen. Toch neemt hij de laatste jaren als broedvogel af. In ons archief zitten bijna 500.000 waarnemingen van een Kievit, geteld in 6000 waarnemingen. Ze zijn vanaf 1970 door de leden van de Vogelwerkgroep verzameld en door Hans van der Sanden weer voor mij eruit gehaald.

Of de afname te zien is in onze waarnemingen is de vraag, niet gemakkelijk vast te stellen. Te meer omdat vanaf 2008 digitaal kon worden ingevoerd met behulp van www.waarneming.nl en daarvoor gebeurde dat met kaartjes die de biologisch secretaris van de vereniging dan in het archief opnam. Maar er is best iets over te vertellen.

In een overzicht ziet er dat zo uit (tabel 1):

Samenvatting			
Periode	Aantal getelde Kieviten	Aantal waarnemingen in archief	Gemiddeld aantal per waarneming
1961-1970	5.746	29	198
1971-1980	12.938	22	588
1981-1990	16.099	34	474
1991-2000	20.071	32	627
2001-2010	82.304	502	164
2011-2020	275.962	4195	66
2021-2022	67.670	1209	56

We zien in tabel 1 dat de groepsgrootte steeds meer afneemt, een teken aan de wand. In ons archief zie je dus steeds meer waarnemingen verschijnen van kleine groepjes Kieviten. Behalve de waarnemingen op de Bleeke Heide, maar dat zijn dan geen broedvogels.

Kortom, best veel waarnemingen en ook grote groepen: Zo werd op Rooskensdonk een groep van 5000 Kieviten gezien en bij de Philipsdam zelfs een van 6000. Dat gebeurt dan wel in de trektijd als ze bezig zijn met zich verzamelen. Of in de periode dat ze zich verzamelen voor de winter om naar het zuiden te vliegen. Grote groepen zie je tegenwoordig vaak in de Biesbosch of op de Bleeke Heide; het zijn dan prachtige wolken vogels die door de lucht dwarrelen. De moeite waard om te gaan kijken en ze te zien.

In de Avifauna van Brabant las ik dat de Kieviten vroeger ook veel in de natte heidegebieden te vinden waren. In de jaren zestig werd het aantal broedparen nog geschat op 1500 tot 2000 paar voor heel Brabant. Er kwamen zowel op de zandgronden als in de kleigebieden drie paren per tien hectare voor. Zo broedden er op de Kampinase Heide in 1963 zo'n twintig paar. Die zul je er niet meer vinden evenmin als de Wulpen. Die tref je nu ook niet meer aan op de heide. In de Atlas van de West-Brabantse broedvogels wordt de Kievit nog als zeer algemene broedvogel gemeld:

In West-Brabant worden dan nog 6862 broedparen gemeld, waarvan de meeste nog in het agrarisch gebied (88%) en 10 procent in natuurgebieden.

In de Vogelatlas van Nederland valt te zien op de kaartjes dat met name de natte delen van Nederland (Friesland, Zuid- en Noord-Holland) nog steeds de grootste dichtheden aan Kieviten herbergen. Er staat ook: *“De Kievit ging het tot in de jaren 90 van de vorige eeuw voor de wind. Toen kenterde het tij: BMP-gegevens wijzen landelijk op een verlies van 40 tot 50 % tussen 1990 en 2013-2015. Ook voor de Kievit zo belangrijke provincies als Noord-Brabant en Friesland ontkwamen daar niet aan.”*

Maar hoe gaat het met onze Kievit in het gebied rond Breda? Ook dat is uit het archief te halen, want de broedvogeltellingen van een aantal weidevogel-beschermingsgebieden zijn in het bestand terug te vinden. Helaas ontbraken sommige gegevens na 2018. Maar goed je kunt wel vaststellen dat ondanks de uren die er door de weidevogelbeschermers zijn ingestoken, het aantal broedparen terugloopt. Dat is jammer, maar vermoedelijk te wijten aan het agrarisch beheer. Daardoor zijn er minder insecten voor de jonge Kievitjes, die meteen het nest verlaten en op zoek gaan naar kleine beestjes. Ook de droge zomers dragen niet bij aan een verbetering van de mogelijkheden voor de Kievit. Dat geldt zeker voor de heidegebieden, die zijn zeker te droog. Dat zie je aan de lage waterstanden in de vennen.

Het Jaar van de Kievit wordt vermeld dat diverse analyses van de adultenoverleving hebben laten zien dat deze in de loop der jaren niet sterk is veranderd, maar voor de reproductie ligt dat waarschijnlijk anders. Anderen komen op basis van een populatiemodel tot de conclusie dat de overleving van volwassen vogels verreweg het belangrijkste is voor de populatieontwikkeling. Daarna volgt de reproductie, waarbij het aantal uitgekomen eieren per succesvol nest en de kuikenoverleving de belangrijkste zijn. De kern van het onderzoek in Het Jaar van de Kievit richt zich daarom op de reproductie, en dan met name de kuikenoverleving.

De conclusie is gerechtvaardigd dat nestbescherming in Nederland misschien wel leidt tot voldoende aanbod van kuikens in vergelijking tot wat internationaal wordt vastgesteld, maar dat de overleving van die kuikens nog steeds ver achterblijft bij wat nodig is voor een stabiele populatie.

Meerjarige waterpeilverhoging in combinatie met een lagere mestgift in de vorm van ruige stalmest op graslandpercelen leidt zeer waarschijnlijk tot een toename van het voedselaanbod voor de Kievit en dit zal de overlevingskansen voor de kuikens aanzienlijk verbeteren. Éénjarig randenbeheer via tijdelijke slootpeilverhoging biedt Kieviten waarschijnlijk te weinig soelaas. Dit geldt ook voor randenbeheer op maïspercelen, al dan niet met verlate inzaai van het gewas. Beter is het maatregelen te treffen op perceelsniveau.

Piet van Iersel

Het Van Koolwijkpark van 1934 tot heden

Algemeen

Het Van Koolwijkpark is gelegen in de wijk Brabantpark. De naam dateert uit 1960 toen de "Engelse Tuin", een onderdeel van een groter plan, naar zijn ontwerper werd genoemd. Het ontwerp van Van Koolwijk dateert uit 1936. De Tuin was in 1938 gereed. In 1955 en 1978 werd dit ontwerp wat gewijzigd.

Het park ligt ten oosten van de Claudius Prinsenlaan, tussen de Hertog Hendriklaan en de Brabantlaan.

Geschiedenis

Bij het maken van een plan voor de uitleg van Breda vanaf 1930 bleek er een verschil van inzicht tussen, stedenbouwkundige P.A.H. Hornix (directeur Openbare Werken), en het hoofd plantsoenen, Van Koolwijk (directeur Beplantingen). De toenmalige burgemeester Van Sonsbeeck trad hierbij bemiddelend op.

De stedelijke uitbreiding het Brabantpark moest aanvankelijk een villawijk worden in Engelse landschapstijl, voor de goeude burgerij.

De nieuwe plannen betroffen het gebied vanaf de Trip van Zoutlandtkazerne tot het Ignatiusziekenhuis (Ignatiusstraat) met een deel van de -in 1947 verlegde- Molenleij.

C.M. van Koolwijk (1877-1948) was hoofd plantsoenen van 1922 tot in 1948. Hij heeft het park ontworpen en laten aanleggen vanaf 1934. Het werd binnen een werkverschaffingsproject gerealiseerd en eind 1938 was de aanleg gereed. De naam van de stadsuitbreiding was toen nog Villatuin Brabantpark.

Een zware ingreep vond plaats toen rond 1955 de Claudius Prinsenlaan werd aangelegd om een goede verbinding met Tilburg te realiseren vanuit het centrum van Breda.

Ook de bouw van het bejaardencentrum Vredenberg (gerekend in 1960), en van de (Hogere) Technische School (later Avans), veroorzaakten nogal wat inbreuken op de 'Engelse' parkkwaliteiten van de wijk als geheel.

De Engelse landschapstijl zien we in de wijk en in het park gelukkig heden ten dage nog een beetje terug. Het ovale wegenpatroon en wandelpaden met gazons en ook enkele restanten van oude bomenlanen zijn nog deels herkenbaar, Amerikaanse Eiken, *Quercus rubra* (circa 1935) aan de Brabantlaan, en de Zilveresdoorns (*Acer saccharinum* van circa 1920) aan de Lovensdijkstraat).

Van Koolwijk ontwierp voor de Engelse Tuin een vierkante houten pergola, welke later werd vervangen door een betonnen exemplaar, beplant met vele klimrozen. Er kwamen grote groepen Rododendrons en vakken met uitbundig bloeiende vaste planten in repeterende kleurpatronen.

Aan het eind van de centrale as ligt een vijverpartij met trappen aan de zijkanten met een fonteinornament. De vijver werd destijds beplant met diverse waterlilies. De verharding en trappen, bestond vooral uit blokken Wezerzandsteen, nu bekend als flagstones.

Vogel- en natuurkwaliteiten

Periode 1934--2000

Er zijn weinig of geen vogelgegevens te achterhalen.

Algemene soorten zullen zeker wel aanwezig zijn geweest, als Roodborst, Heggenmus, Kool- en Pimpelmees, Merel, Vink en Huismus.....

Periode 2000-2010

In 2005 is een deel van Brabantpark gekarteerd, waaronder het Van Koolwijkpark. Aan het park grenzen grote villatuinen waarin een diversiteit aan beplantingen en wintergroene hagen (*Taxus*).

Er zijn toen 22 verschillende vogelsoorten als territoriumhoudend (BMP methode) vastgesteld. Opvallend was toen de Winterkoning met 10 territoria, meer dan gemiddeld, en de Groenling met 7 territoria, en zelfs 3 territoria van de Goudhaan werden genoteerd. Boomkruiper en Grote Bonte Specht waren ook aanwezig, duidelijk soorten van dichte beplantingen, hagen en oude bomen en coniferengroepen.

Eenmaal werd een Scholekster voedsel zoekend waargenomen. Toen was die dus al binnen de bebouwde kom van Breda aanwezig! Dit betekent een nieuwe vroegste datum van de aanwezigheid van de Scholekster in de bebouwde kom!

Periode 2011-heden

Uit deze periode zijn niet veel vogelwaarnemingen bekend. De bovengenoemde soorten zijn er nu ook nog wel, maar alleen in veel kleinere aantallen. Groenling en Goudhaan zijn waarschijnlijk al verdwenen. Boomkruiper en Grote Bonte Specht kunnen zich nog net handhaven vanwege de aanwezigheid van het oudere bomenbestand! En de relatie met Lovensdijk en het Wilhelminapark blijft belangrijk. Wel mooi is de af en toe aanwezige Boomklever, wellicht een uitbreiding vanuit het Wilhelminapark.

Vogeltechnische kwaliteiten met aanbevelingen.

Voor de vogelwereld is de omgeving belangrijker dan het park zelf. De Engelse tuin is nogal open en biedt weinig broedgelegenheid. De pas geschilderde en herstelde pergola's zijn niet begroeid met klimrozen of andere slingerplanten, zeer on-engels en niet natuurlijk. De Veldesdoornhaag bij de waterpartij is versleten, te open voor beschutting, en past niet in deze cottagesfeer. De asfaltpaden zijn veel te breed en ook versleten. Er zijn bijna geen vaste planten die kleur en fleur geven aan de Engelse sfeer die Van Koolwijk nastreefde! Zelfs het waterspuwende ornament is zwaar beschadigd. Fietsers en scooters doorkruisen het park.

Geen beleving, kijkgroen.

Kortom, achterstalligheid ten top. Parkonwaardig!

Geen liefdevol beheer en zeker niet vogelvriendelijk.

Kleur en vaste planten moeten terugkomen en ook insectenrijke kruiden. Er zijn mogelijkheden om 'rommelige hoekjes' te maken met besheesters. Meer ruigere klimplanten langs de pergola's en meer loofbomen voor de toekomst zal de vogeldiversiteit alleen maar vergroten.

'Breda een stad in een park' wordt hier bepaald geen recht gedaan.

Geraadpleegde literatuur

Anonymus, 2000, Elementenplan openbaar groen, beheerdocument, Gemeente Breda, Dienst Stadsbeheer.
Veenhuizen W., 2011; Stadsvoegelexcursie Koolwijkpark, West Brabantse Vogelwerkgroep 'T Hupke, nr 146, herfst 2011.
Van Iersel P., van der Sanden A., van der Sanden H., Veenhuizen W., 2008, Vogels (houden) van Breda, NPM Breda.
Otten G., 2009 Het Van Koolwijkpark (het voormalige Brabantpark) te Breda, Jaarboek De Oranjeboom 62..
Jaeger De P. 2006, De hartslag van Breda, De Geus.
Waarneming.nl 2022, diversen geraadpleegd.
Don H. 2005, West Brabantse Vogelwerkgroep
Karteringsonderzoek BMP Brabantpark West.
Erfgoedweb Breda.
Met dank aan W. Kerkhoven voor de ontwerp-technische ondersteuning.

Willem Veenhuizen, januari 2023

Verslag roofvogeltelling West-Brabant 2022

In het weekend van 17 en 18 december 2022 telden 23 leden van de West Brabantse Vogelwerkgroep de overwinterende roofvogels in West-Brabant. Het was alweer de 19de editie van deze jaarlijkse telling. We hebben twee jaar op rij te maken gehad met de coronapandemie. Nu konden we eindelijk weer in onze vertrouwde groepjes op pad.

Onderzoeksgebied

Zie de verslagen van de voorgaande jaren (18 stuks) welke zijn terug te vinden op de website van de West Brabantse Vogelwerkgroep onder publicaties.

Methode

Op 17 en 18 december 2022 werd in de open natuurgebieden en het agrarisch gebied van Noordwest-Brabant een integrale roofvogeltelling uitgevoerd. De meeste tellers gebruikten daarbij de auto maar direct ten noorden van Etten-Leur en ten noorden en zuiden van Breda werd vanaf de fiets geteld. Alle aanwezige roofvogels werden ingevoerd op Waarneming.nl of op kaarten ingetekend. Met name voor de gebieden waar geen telgroepen actief waren zijn ter aanvulling losse waarnemingen van Waarneming.nl gebruikt om het beeld te completeren.

Weer

In het telweekend was het veranderlijk weer, de dagen voorafgaand waren zonnig met matige vorst. Zaterdag 17 december was de gemiddelde temperatuur -3.1°C. De dag begon met mist maar in de loop van de ochtend werd het zicht beter (je keek als het ware onder de mist door die vrij hoog bleef hangen). Op zondag 18 begon de ochtend zonnig. Later op de dag werd het mistiger en druiliger weer. De gemiddelde temperatuur was -3.2°C en (bron KNMI-daggegevens Gilze-Rijen). De noordoostenwind zorgde het gehele weekeind voor een koude gevoelstemperatuur.

Resultaten

In totaal werden er 332 roofvogels waargenomen, verdeeld over 8 soorten. Er werden 5 Bruine Kiekendieven gemeld in de Biesbosch. Van de Blauwe Kiekendief werden 14 individuen gemeld. Het is mooi dat de waarnemers het geslacht noteren (te zien aan het verenkleed). Van de waarnemingen werden er 7 als adult man (♂) genoteerd en 7 als vrouw (♀)/juveniel (een eerste kalender jaar lijkt op een adult vrouw maar is, met name op de armpennen, over het algemeen donkerder bruin). Van de Havik werden 7 exemplaren waargenomen. Een maal werd een Havik vermeld in juveniel kleed. Van de Sperwer werden 24 exemplaren geteld, een recordaantal sinds de start van de roofvogeltelling.

De Buizerd werd met 212 exemplaren het vaakst gezien. Tevens was het de meest verspreide roofvogel. Hij werd in vrijwel alle atlasbokken (5 x 5 km) waar telploegen actief waren waargenomen. Opvallend is een viertal waarnemingen binnen de bebouwde kom van de stad Breda, zodat de we buizerd toch een stadsvogel kunnen gaan noemen. Er werd één Zeearend waargenomen. De Zeearend is met een spectaculaire opmars bezig in Nederland. In 2021 telde ons land 22 bezette zeearend-nesten. Tenminste 17 paren gingen over tot broeden en 12 brachten er succesvol jongen groot (bron Broedvogels in Nederland 2021 Sovon-rapport 2022/59). In 2022 werden 30 paren met een nest vastgesteld. 22 gingen over tot broeden en deze brachten 22 jongen vliegvlug (bron: Sovonnieuws december 2022). Er zijn 58 Torenavken gespot. Van de Slechtvalk werden 11 exemplaren waargenomen. Mogelijk heeft het slechte zicht vooral op zaterdag en zondag later op de middag bijgedragen aan het wat mindere aantal hoewel er waarschijnlijk ook op de grond zittende exemplaren gemist zullen zijn. Op vrijdag 16 december hadden Harry van Vugt en ondergetekende samen een mooie waarneming in de Lage Vuchtpolder. Dwars door de polder loopt een netwerk van hoogspanningsmasten. In twee naast elkaar staande masten zat elk een slechtvalk. Op een gegeven moment vloog de ♂ vanuit de voor ons verst gelegen mast op met een prooi in zijn klauwen. Hij vloog in onze richting, naar de mast met daarin de ♀. Op het moment van passeren vloog de ♀ onder de ♂ met de prooi door (aan de maat te zien een spreek). De ♂ liet de prooi los en de ♀ ving deze op in de vlucht. Tijdens de prooioverdracht konden wij mooi het verschil in grootte zien en wisten we dat het een ♂ en een ♀ betrof.

TABEL 1. GETELDE AANTALLEN ROOFVOGELS IN DEC. 2019 T/M 2022

Soort	2019	2020	2021	2022
Bruine Kiekendief	4	5	2	5
Blauwe Kiekendief	17	18	12	14
Havik	7	12	9	7
Sperwer	13	12	12	24
Buizerd	210	305	217	212
Ruigpootbuizerd	0	0	0	0
Zeearend	4	5	0	1
Torenavk	91	117	69	58
Smelleken	1	3	1	0
Slechtvalk	18	18	13	11
Totaal	365	495	335	332

Legenda verspreidingskaarten:

Kleine stip 1

Middelgrote stip 2-3

Grote stip 4-10

Hele grote stip >10

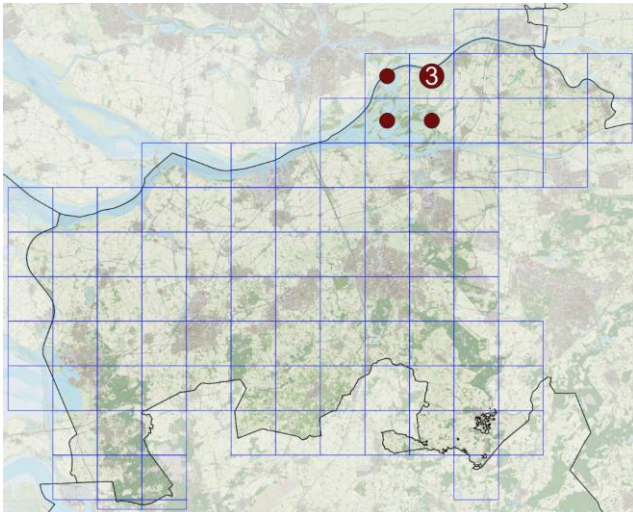
(Vanaf 2 met vermelding van het aantal)

Onderzoek, inventarisaties, verslagen

Dankwoord

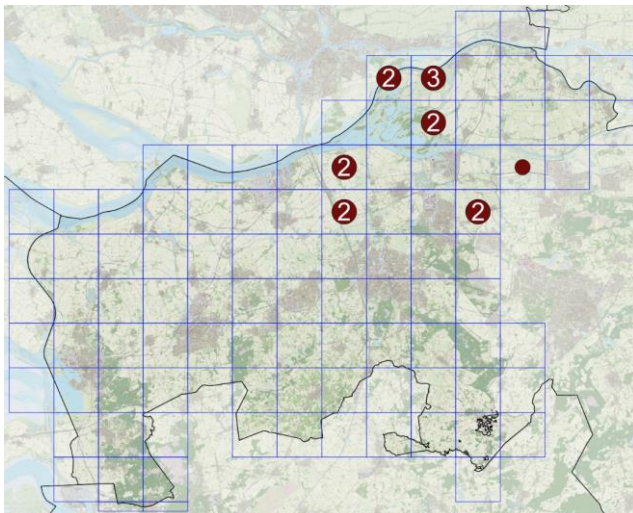
Jan Benoist, Cor Borghouts, Toos Borghouts, Ineke Buijnsters, Ger Duijf, John Frijters, Bas Gerrits, Hannie van Gils, Johan van Haperen, Piet van Iersel, Arnold Klaren, Martin van Leest, Marijke Levy, Wilma Rasink, Agnes van der Sanden, Hans van der Sanden, Andres Scherff, Willem Veenhuizen, Harry van Vugt, Jan-Willem Wijnhoven en Paul Zom leverden een belangrijke bijdrage aan de telling. Daarnaast wil ik ook graag iedereen bedanken die zijn of haar roofvogelwaarnemingen invoerde op Waarneming.nl

Raymond van Breemen

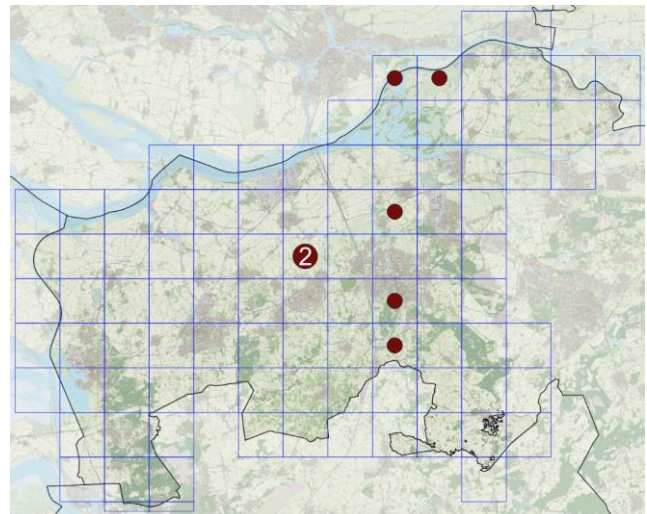
Bruine Kiekendief

TOTAAL 6, MAXIMUM PER ATLASBLOK 3

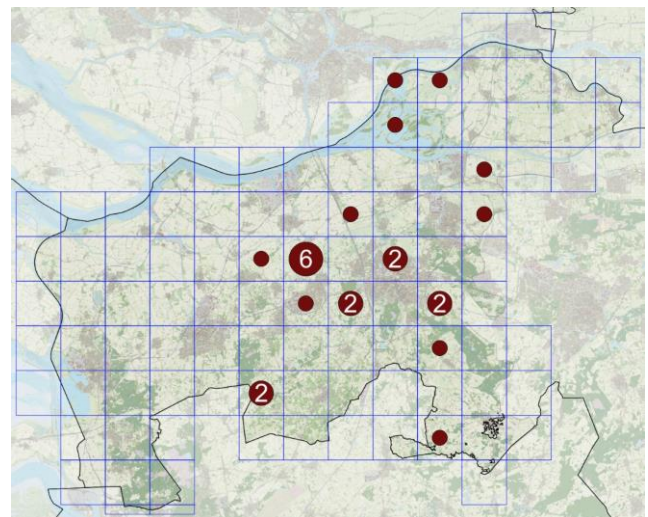
Blauwe kiekendief

TOTAAL 14, MAXIMUM PER ATLASBLOK 3

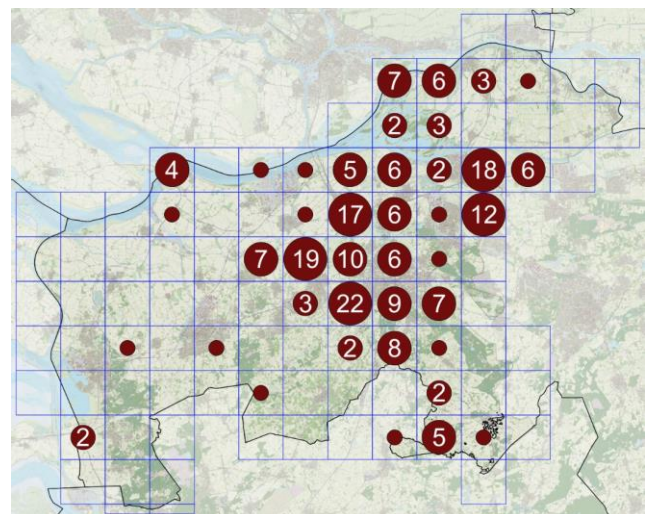
Havik

TOTAAL 7, MAXIMUM PER ATLASBLOK 2

Sperwer

TOTAAL 24, MAXIMUM PER ATLASBLOK 6

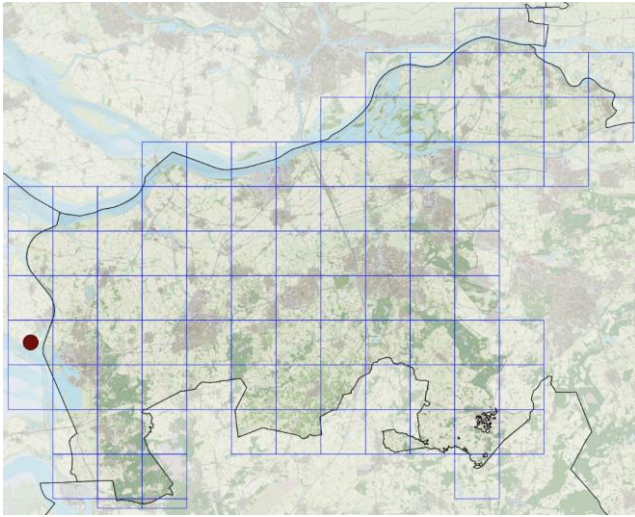

Buizerd

TOTAAL 212, MAXIMUM PER ATLASBLOK 22

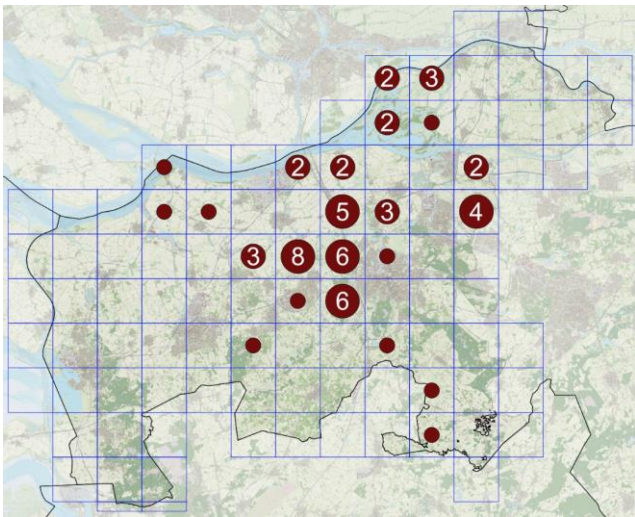
Onderzoek, inventarisaties, verslagen

Zearend
TOTAAL 1

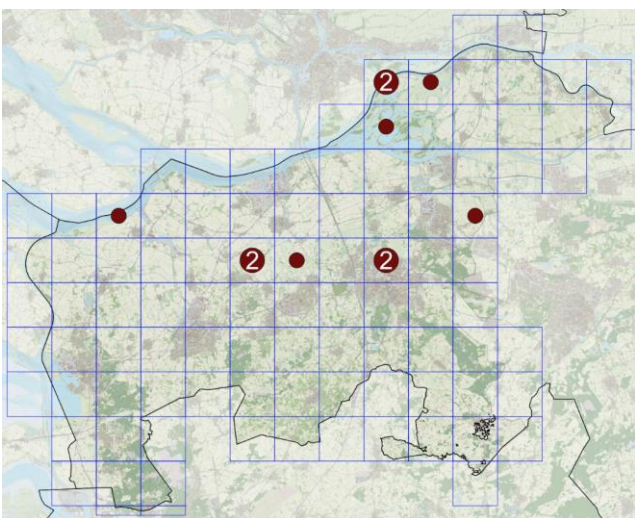
FOTO, RIA LAMBREGTS

Torenvalk
Totaal 58, MAXIMUM PER ATLASBLOK 8

FOTO, BERT VAN DER HAAR

Slechtvalk
TOTAAL 11, MAXIMUM PER ATLASBLOK 2

FOTO, RIA LAMBREGTS

2022 Prima broedseizoen nestkasten Liesbos

Een groot deel van het Liesbos waarin de nestkasten hangen, is in het najaar van 2021 het bos flink uitgedund. Dit heeft geen effect gehad op de broedresultaten van 2022. Uit de 102 nestkasten in het Liesbos zijn in 2022 696 jongen uitgevlogen. Na het topjaar 2019 komt 2022 op de tweede plaats in de periode 2014-2022. Het aantal uitgevlogen Pimpelmezen blijft maar stijgen. 2022 was een topjaar. Voor de Koolmees trad herstel in.

Na het slechte resultaat in 2021 was 2022 een gemiddeld jaar qua aantal uitgevlogen jongen. Het aantal uitgevlogen Boomklevers nam iets toe maar blijft met 34 uitgevlogen jongen laag. De Bonte Vliegenvanger had daarentegen met 72 uitgevlogen jongen een prima broedseizoen, al werd het record van 2021 niet gebroken.

Eind maart werden de eerste eieren gelegd in de nestkasten en rond half juni vlogen de laatste jongen uit. Alleen bij de Koolmezen was sprake van een tweede legsel. Bij twee kasten is predatie opgetreden. In de ene kast lagen de resten van een koolmeesvrouw en afgebeten poten van een aantal jongen. Bij de andere kast lagen op en onder de kast de afgebeten veren en poten met ringen van twee jongen.

1 van de 100 nestkasten in het Liesbos bezet door een Boomklever waar duidelijk het "metselwerk" te zien is. Het dichtmetselen van de nestingang is typisch gedrag van de Boomklever.

Koolmees

Voor de Koolmezen was 2022 een gemiddeld jaar qua broedsucces met 322 uitgevlogen jongen. Op 30 maart werd het eerste ei gelegd. Dat is aan de vroege kant. Van de 52 legsels werden er 9 verlaten. Per geslaagd (eerste) legsel vlogen 7.5 jongen uit. Er waren 7 geslaagde tweede legsels met 36 uitgevlogen jongen. Dat is een gemiddelde van ruim 5 jongen per geslaagd tweede legsel.

Pimpelmees

Voor de Pimpelmees was het een zeer succesvol broedseizoen. Van de 34 legsels zijn er maar 5 verlaten. Uit de 29 succesvolle legsels vloog een recordaantal van 261 jongen uit. Dat was in de onderzoeksperiode van 2014-2021 nog niet voorgekomen. Gemiddeld vlogen er ruim 10 jongen uit bij de geslaagde legsels. Het eerste ei werd gelegd op 30 maart. Dat is aan de vroege kant.

Boomklever

Het aantal van 34 uitgevlogen jongen van de Boomklever was aan de lage kant. Van de 6 legsels werd er één verlaten. Uit de geslaagde legsels vlogen gemiddeld 7 jongen uit. De eerste eilegdatum van 30 maart was gemiddeld.

Bonte Vliegenvanger

De Bonte Vliegenvangers hadden weer een prima broedseizoen. Na het recordjaar 2021 komt 2022 met 72 uitgevlogen jongen op de tweede plaats in de beschreven periode 2014-2022. Het eerste ei werd gelegd op 22 april. Dat is een gemiddelde datum. Van de 13 legsels ging er maar één verloren. Er werd een recordaantal van 87 eieren gelegd. Hiervan kwamen er 4 niet uit, er gingen 11 jongen dood. Uit de 12 geslaagde legsels vlogen gemiddeld 6 jongen uit. Minimaal één mannetje had twee vrouwtjes. Zodra het eerste vrouwtje zat te broeden, wist hij een tweede vrouwtje te verleiden. Het mannetje hielp met voeren van de jongen in beide nesten. Van 5 legsels hebben we de mannetjes niet kunnen vangen.

Susanna Sand

Boomklever en Bontevliegenvanger zie tabel op blz. 18

Tureluur, *Tringa totanus*

Tureluurs zijn nerveuze, drukdoenerige, luidruchtige weidevogels met lange helderrode poten. Ze staan vaak op palen, wieken van watermolentjes en andere hoge punten in het terrein. En kunnen dan hardnekkig alarmeren.

FOTO, ED VAN ZONEN

De naam

De wetenschappelijke naam van de Tureluur is *Tringa totanus*. De naam Tureluur is duidelijke een nabootsing van de klank van zijn roep, een driedelig 'tjuu-tjuu-huuu'. Streeknamen zijn Tuuk, Tuut, Tuutring, Daak, Stuntel, Tjirk (Fr.) en Roodbeentje (Vla). Een originelere naam voor de Tureluur gebruiken de Italianen: "Pettegola" (klets-kous).

Kenmerken

De Tureluur is van oorsprong een steppenvogel. Het is een relatief kleine steltloper, nauwelijks groter dan een Merel. Hij heeft lange, helderrode poten, een lange snavel met een roodachtige basis en een donkere punt. Bij juveniele vogels zijn deze onderdelen dof oranje. In de vlucht zijn de V-vormige witte stuit en de brede witte achterrand op de vleugels te zien; deze lopen uit in een punt in de richting van de vleugelpunt. In de winter hebben Tureluurs een egale donkergrauwbruine bovenzijde met wat smalle lichte veerranden. De kop, hals en borst zijn bruinachtig wit met wat vage donkere streepjes. De onderzijde is wit, de flanken met dwarse vlekken, de onderstaart heeft enkele dwarsbanden. In de zomer zijn ze duidelijker gevlekt en getekend. De Tureluur heeft een onduidelijke witte wenkbrauwstreep en een vaak opvallende witte oogring. De totale lengte is 28 centimeter en de vleugelspanwijdte is 50 centimeter. Het gewicht is ongeveer 130 gram. Het kleed van de juvenielen is warmer grijsbruin, met geelbeige veerranden en vlekken, dan het winterkleed van de volwassen vogels.

Ze zitten graag op een paaltje te roepen, een luid en steeds herhaald tlutlu-tlutlu... of een langgerechter tluuu-tluuu... Ze gebruiken zo'n 'zangpost' als markering van het territorium. Ze roepen ook tijdens het vliegen op een hoogte van ongeveer vijftig meter in een horizontale vlucht met bochten. Aan het eind landen ze dan met steil omhoog gehouden vleugels die ze dan meestal nog een tijdje zo houden.

Ze roepen in de vlucht jtuu-tjuu-huuu of tjulu, mogelijk te verwarren met de roep van de Groenpootruiter, *Tringa nebularia*. Bij verstoring hoor je een herhaald tjik-tjik. Tijdens de balts vliegen tureluurmanneltjes in een traag golvende vlucht met trillende vleugels en proberen ze met heftig slaande vleugels een vrouwtje tot paring te bewegen. Bij de verdediging van de broedplaats gaat de 'eigenaar' gebogen en met uitgespreide staart af op een vreemde soortgenoot. In de meeste gevallen gaat de indringer er vandoor. Zo niet, dan ontstaat een gevecht waarbij de 'eigenaar' van het territorium meestal de overwinnaar is. Buiten de broedtijd leven ze in kleine of grote groepen vaak met andere steltlopers.

Er bestaan zes ondersoorten, te weten, *Tringa totanus totanus*, van westelijk en noordelijk Europa tot westelijk Siberië, *T.t.robusta* van IJsland en de Faeröer-eilanden, In het veld zijn deze twee ondersoorten niet van elkaar te onderscheiden. De *T.t.ussuriensis* komt voor van zuidelijk Siberië en Mongolië tot oostelijk Azië, *T.t.terrignotae* van zuidelijk Mantsjoerije en oostelijk China, *T.t.craggi* van noordwestelijk China, en de *T.t.eurhina* van Tadzjikistan, noordelijk India en Tibet.

Voedsel

Tureluurs lopen energiek te foerageren en stoppen na enkele stappen om te pikken of in de grond te peuren. Op hun menu in het binnenland staan voornamelijk wormen, insecten en spinnen. Op het wad zoeken ze naar wadslakjes, kreeftachtigen en kleine visjes. Ze eten vooral zichtbare prooien, maar de snavel is ook geschikt als tastwerktuig. Tureluurs zijn daarom ook 's nachts actief. Langs de Waddenzee en in de Delta vliegen ze naar buitendijkse gebieden om te foerageren.

Voorkomen

In Nederland komen Tureluurs het hele jaar voor. Het aantal vogels neemt echter af. Dat geldt zowel voor de hier broedende vogels als voor doortrekkers en overwinteraars. De afname in het binnenland lijkt vooral te komen door intensivering van de landbouw (toename droge en kruidenarme, structureel homogene graslanden, vroeg maaien in combinatie met lage waterpeilen). Aan de kust nemen de aantallen onder andere af door verruiging van de kwelders. De landelijke populatie nam sinds 1990 met rond 20 procent af, maar de trend verschilt per gebied. In bepaalde deelgebieden op de kwelders in de Waddenzee vond zelfs een toename plaats door gunstige vegetatieontwikkelingen. Tureluurs houden van vochtige, kruidenrijke, laat gemaaide graslanden met een pollige structuur met veel slootjes, greppels en plasdras, of natte, open duinvalleien, heiden en vennen. De Tureluur leeft dus in moerassen en natte weilanden. Van maart tot in augustus zijn ze in bijna in heel Nederland aanwezig. In het zuidoosten zijn de aantallen echter gering. In september tot februari verblijven ze vooral op de slikken in het waddegebied en het Deltagebied. Langs de kust zijn soms grote aantallen te zien. De voorkeur voor de getijdengebieden heeft met de voedsel-ecologie te maken.

Buiten de broedtijd zijn Tureluurs vooral aangewezen op slijkgarnaaltjes en in mindere mate op wadslakjes, kreeftachtigen en visjes. In ons land overwinteren Tureluurs hoofdzakelijk in de kustprovincies, in het binnenland komen ze dan nog maar spaarzaam voor. De winterpopulatie bestaat in ons land vermoedelijk uit zo'n 7700 -11.000 vogels. Tijdens de midwintertelling van 15-16 januari 2022 (een zachte winter) werden er 19.500 geteld, het hoogste aantal ooit, tegen gemiddeld zo'n 12.000 vogels. Gedurende de trektijd kunnen de aantallen tijdelijk oplopen tot 34.000 - 56.000 vogels. Die zijn hoofdzakelijk afkomstig uit Scandinavië en de Oostzeelanden. Het merendeel van de Nederlandse Tureluurs overwintert aan de kust van Portugal, Spanje en Noordwest-Afrika. De najaarstrek is van juli tot in september. Ze trekken dan vooral 's nachts over een breed front richting zuidzuidwest. De voorjaarsstrek is van maart-april tot diep in mei. Noordelijke vogels trekken nog door als onze Tureluurs al zitten te broeden. De Tureluur staat op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten aangemerkt als gevoelig.

FOTO, GER DUIJF

Broedbiologie

Het broedgebied van de Tureluur beslaat een groot deel van Europa en de gematigde zone van Azië. De vogels die in West-Europa broeden, worden officieel onderscheiden in twee ondersoorten, de *Tringa totanus* van het vasteland en de *Tringa robusta* van IJsland. Vogels van de Britse eilanden worden meestal beschouwd als een tussenvorm van de *totanus* en *robusta*.

De Tureluur is door zijn opvallend balts- en alarmgedrag gemakkelijk te inventariseren.

Tureluurs maken hun nest tussen hoog gras. Vaak jaren achter elkaar op ongeveer dezelfde plaats. Om het nest goed te verbergen trekken ze er grashalmen overheen. Het is een vrij diep kuiltje, met wat fijn plantenmateriaal bekleed. De broedduur is ongeveer 25 dagen. Beide vogels gaan broeden als het legsel van meestal 4 eieren, soms 3 of 5, compleet is. Eieren worden gelegd begin mei, maar de paren zijn al veel vroeger in het broedgebied aanwezig. De peervormige eieren zijn heel variabel van roomkleurig grijsgroengeel tot zandkleurig bruin met donkerbruine en bruine vlekken, stippen en haaltjes.

Ze hebben één broedsel per jaar. De oude vogels verzorgen samen de jongen en zijn dan zeer luidruchtig. Bij gevaar blijven ze luid alarmerend rondvliegen. Als er jongen zijn wordt het alarm nog heftiger. Daarbij worden ook duikvluchten uitgevoerd op roofdieren, soms met assistentie van de burens. Tureluurs worden vooral op de kwelders langs de vastelandskust geconfronteerd met een hoog predatierisico. Ze broeden vaak dichtbij een Kievitpaar en profiteren van de technieken die de Kieviten hebben om predatoren op afstand te houden.

Door de schrijvers van de Avifauna van Noord-Brabant in 1967 werd het aantal broedparen geschat op 130 voor heel Noord-Brabant. Hierbij wordt wel opgemerkt dat zeker een aantal broedparen aan de aandacht moet zijn ontsnapt. Tijdens de inventarisatieperiode (1988-1998) voor de Atlas van de West-Brabantse broedvogels werden er 456 paar geteld. Hiervan werden er 72 in het agrarisch gebied, 362 in natuur- en 22 in het stedelijk gebied geteld. De Tureluur kwam vrijwel alleen in de zeekeiregio van West-Brabant voor. Het aantal broedparen in Nederland was volgens tellingen van Sovon ongeveer 17.000-20.000 in 2013-2015. Een van de belangrijkste broedgebieden in Nederland is het Verdrongen Land van Saeftinghe. Van de Nederlandse populatie broedt 10 procent hier.

Hans van der Sanden

Literatuur:

Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. *Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering.*

Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

SOVON 1987. *Atlas van de Nederlandse vogels*

SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000.*

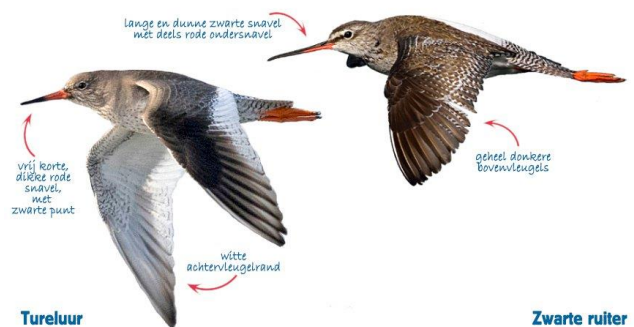
Avifauna van Noord-Brabant, van Erve 1967.

Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerkgroepen 2007.

Atlas van de West-Brabantse broedvogels, NPN media, Breda

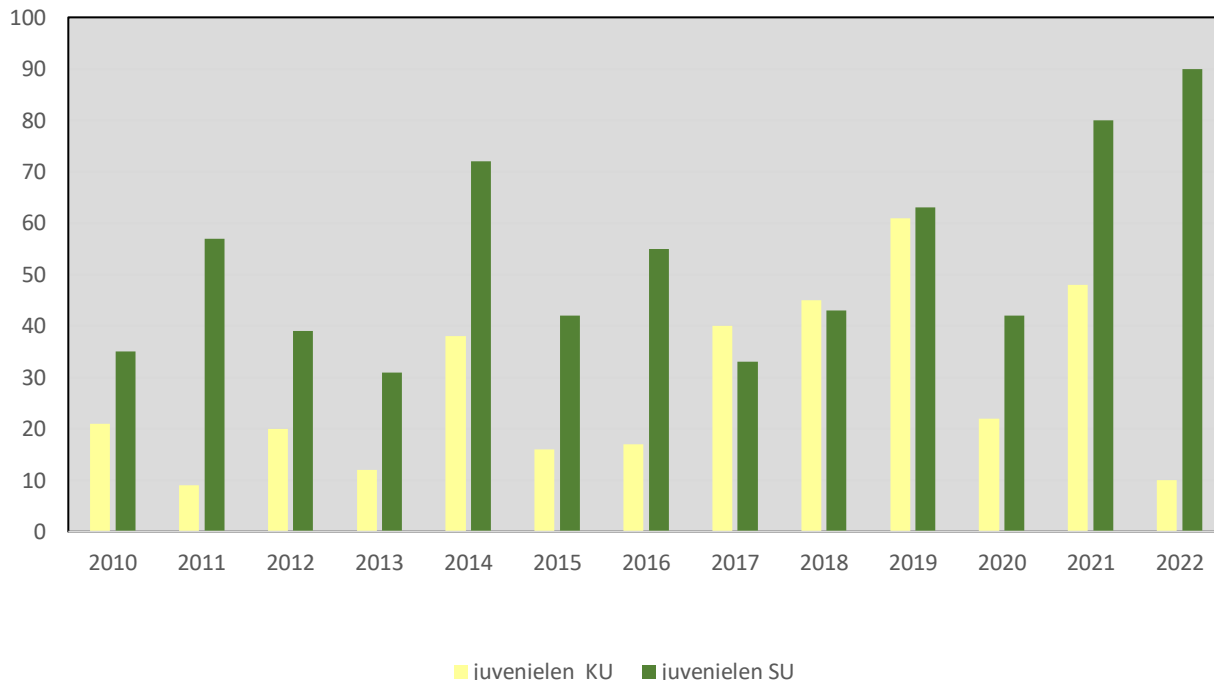
Ecologische atlas van de Nederlandse wadvogels.

Vogelbescherming.

Verslag Uilen in Breda 2022

Aantal uitgevlogen juveniele Kerk- en Steenuilen

DIT JAAR GROOT VERSCHIL TUSSEN AANTAL UITGEVLOGEN KERKUILEN EN STEENUILEN. DE OPGAANDE LIJN VAN STEENUILEN ZET ZICH VOORT MET 89 UITGEVLOGEN JUVENIELE STEENUILEN

De Steenuil

Het gaat goed met de Steenuil in Breda. Er zijn op 37 plaatsen 89 juveniele Steenuilen uitgevlogen. De beste gebieden liggen in het buitengebied van Prinsenbeek en Teteringen. In het gebied van Jan Benoist (gebied 7 De Rith) loopt het aantal broedgevallen gestaag op, dit jaar waren er zes en vorig jaar drie broedgevallen, in het gebied van Raymond zijn de meeste broedgevallen, dit jaar 8 stuks.

Het begint erop te lijken dat we naar een stabiele populatie groeien waarmee we uit de gevarezone zijn voor wat betreft de broedvogelstand. Het totaal aantal broedlocaties in kasten is dit jaar gelijk gebleven ten opzichte van vorig jaar. Het totaal aantal territoria bedroeg 46. Daar kunnen nog een aantal vrije broedgevallen bij opgeteld worden, zodat we ongeveer 50 territoria van de Steenuil in Breda hebben.

De Kerkuil

Bekijk de korte gele balk in de grafiek hierboven en dan zien we een bedroevend aantal uitgevlogen Kerkuilen dit jaar. Slechts 10 juveniele Kerkuilen zijn uitgevlogen (vorig jaar 51).

Op meerdere plaatsen zijn de Kerkuilen wel tot broeden gekomen en waren er halverwege het broedseizoen ook jongen in de kast aanwezig. Er waren wel duidelijk minder kasten bezet dan vorig jaar, zes stuks dit jaar en vorig jaar veertien. In een kast in het gebied van Piet Hendrickx aan de Zandreef zijn alle vier de jonge Kerkuilen waarschijnlijk door verhongering om het leven gekomen. Samen met de kleinkinderen van de eigenaar Koolhof zijn de dode Kerkuiltjes in de tuin begraven (zie foto).

Blijkbaar was 2022 een slecht muizenjaar. Opvallend is dat het aantal territoria (17) in Breda ongeveer gelijk is gebleven. Dat aantal is voor Breda zo'n beetje het maximum waarmee we het moeten doen; het zal waarschijnlijk ook niet hard stijgen gezien de activiteiten in het buitengebied. Ook dit jaar zijn er op een aantal plaatsen broedgelegenheden verdwenen onder andere door het verdwijnen van stallen en schuren, maar ook door verandering van eigenaar. Niet iedereen vindt het vanwege de vervuiling fijn dat zijn schuur gebruikt wordt door een broedpaar Kerkuilen.

Martin van Leest

Onderzoek, inventarisaties, verslagen

VIER DODE JUVENIELE KERKUILEN IN KAST AAN DE ZANDDREEF, PRINSENBEEK. FOTO'S MARTIN VAN LEEST

FOTO, FRANS JACOBS

Broedseizoen 2022	Aantal KU	Aantal Ku juveniel	Totaal Ku territoria	Broedseizoen 2022	Aantal Su broedgev	Aantal Su juveniel	Totaal Su territoria
1 Prinsenbeek noord	0	0	1	1 Prinsenbeek noord	3	3	3
2 Haagse Beemden	0	0	3	2 Haagse Beemden	1	5	1
3 Teteringen	1	4	2	3 Teteringen	8	19	9
4 Bavel	0	0	1	4 Bavel	3	7	6
5 Galder	0	0	0	5 Galder	3	9	3
6 Aa of Weerijs	1	2	1	6 Aa of Weerijs	1	2	1
7 De Rith	2	4	4	7 De Rith	6	10	7
8 Prinsenbeek zuid	2	0	2	8 Prinsenbeek zuid	6	18	6
10 Cauwelaar	0	0	1	10 Cauwelaar	0	0	2
11 Hoge Bremberg	0	0	2	11 Hoge Bremberg	6	16	8
Totaal	6	10	17	Totaal	37	89	46

2023, Jaar van de Scholekster

Dit jaar is het tweede jaar van de Scholekster (Haematopus ostralegus). De bedoeling van dit jaar is om zoveel mogelijk gegevens over bijvoorbeeld gedrag, vestiging en broedsucces van de Bonte Piet te verzamelen en door te geven. Ook in 2008 was hij al de vogel van het jaar omdat de populatie flink achteruit ging. In 1999-2000 waren er nog circa 80.000-130.000 broedparen. In 2008-2009 was de populatie gedaald tot circa 35.000-43.000.

Oorzaken van de daling zijn vooral de intensieve landbouw, recreatiedruk en minder voedsel- en foerageermogelijkheden aan de kust, in de Waddenzee en in het Deltagebied. Dat laatste wordt weer veroorzaakt door vooral schelpdiervisserij, verdringing van de mossel door de Japanse oester, en te hoog water bij de mosselbanken, waardoor de Scholeksters niet meer bij hun voedsel kunnen komen. Al deze oorzaken uit 2008, gelden vandaag de dag nog steeds, er is niets veranderd. De Scholekster blijkt steeds meer naar stedelijk gebied te verhuizen. In 2008 schatte SOVON dat circa 5 procent van de populatie al in de stad broedde. Ook in Breda zijn de vogels komen broeden! De beschermingsmaatregelen in de stad dan ook net zo belangrijk als in het buitengebied.

Breda, periode vóór 2000

In heel Noord-Brabant waren van 1989-1996 circa 3525-3925 broedparen. Voor West-Brabant waren er dat in het stedelijk gebied circa 125-159. In Breda waren nog maar enkele territoria.

Breda, periode 2002-2008

Tijdens karteringsonderzoek door leden van onze Vogelwerkgroep kwamen we tot circa veertien territoria, verspreid over de stad. Vestigingen waren er aan de rand van de stad en bij of in industriegebieden.

Breda, periode 2009-2022

In 2017, 2018 en 2021 werden de territoria redelijk goed in kaart gebracht.

In 2017 waren er 10-12 territoria. Daarna zijn er ongeveer 20-25 territoria. Het is lastig te zeggen hoeveel jongen er groot worden.

2021 was een zeer droog jaar, volgens mij is bijna geen jong groot geworden. De ouders moesten zelf zien te overleven door met veel energie wormen en dergelijke uit de berm te peuren.

De Waterakkers in de Hoge Vucht is een belangrijke rust- en pleisterplaats geworden. Houden zo!

Er is al veel onderzoek gedaan door de Radboud Universiteit, het Nederlands Instituut voor Ecologie en Sovon, en het project CHIRP (Cumulative Human Impact on biRd Populations).

Kleurringenonderzoek en monitoren waar ze verblijven hoe ze broeden, zich gedragen en de pullenoverleving, vindt plaats.

Help mee, help mee, geef je waarnemingen, en alles wat je weet en ziet van de Scholekster in de stad door op Waarneming.nl of aan mij.

Ik zal zorgen dat er een verslag komt van het voorkomen van en bijzondere gebeurtenissen met de Scholekster in de stad.

Willem Veenhuizen

Geraadpleegde literatuur

- SWEV, Atlas van de West-Brabantse broedvogels 2007, PM media Breda
SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000
SOVON 2018, Vogelatlas van Nederland. C.Smit, 236-237
SOVON nieuws, 35e jrg, december 2022
West Brabantse Vogelwerkgroep, Van Iersel P, van der Sanden A, van der Sanden H, Veenhuizen W, 2008, Vogels (houden) van Breda, NPM Breda.
Sanden van der H., 2018, Scholekster in boomnest 't Hupke nr 174, jrg 49, Herfst
Sanden van der H., 2022, Scholekster Haematopus ostralegus, 't Hupke nr 189, jrg 53, zomer
Veenhuizen W. 2018, Inventarisatie Scholekster bebouwde kom van Breda tot en met 2020. 't Hupke nr. 172, lente.

Raadpleeg ook de onderstaande sites voor extra informatie
www.scholeksterophetdak.nl
www.jaarvandescholekster.nl
chirpscholekster.nl
www.vogelbescherming.nl/stadsvogelfactsheets

Doe mee aan het fenologie-onderzoek 2023

*Gemiddeld komen eiken in Nederland nu drie weken eerder in het blad vergeleken met zestig jaar geleden. Rupsen die graag het jonge, groene eikenblad eten, moeten daarom ook eerder uit het ei kruipen. En dat betekent voor de Bonte Vliegenvangers, *Ficedula hypoleuca*, dan weer dat ze eerder terug moeten komen uit hun winterverblijf en de vrouwtjes eerder de eieren moeten leggen.*

Ze voeren de opgroeiende jongen namelijk veel rupsen. Onderzoek liet zien dat de Bonte Vliegenvangers de vervroeging niet bij konden houden (Both et al. 2006). Het aantal Bonte Vliegenvangers nam af. Ecologen vreesden voor zogeheten "mismatches" en het uit de pas lopen van biologische processen. De laatste tien jaar nemen de aantallen niet verder af. Dit zou kunnen komen doordat de Bonte Vliegenvangers in staat zijn om de hun aankomst steeds beter aan te passen. Hoe dat kan is nog niet duidelijk. Het fenologie-onderzoek bestudeert het verband tussen organische natuurverschijnselen en de meteorologische of klimatologische omstandigheden. Vogels hebben een vast jaarritme. Een aantal vogels vliegt in het voorjaar vanuit het zuiden naar het noorden. Ze komen in het voorjaar terug om hier te broeden. De neiging tot wegtrekken, broeden en andere gedragingen verandert met de daglengte. Als vogels die een dergelijk jaarritme hebben, onder constante omstandigheden langdurig van alle uitwendige prikkels worden geïsoleerd, blijken ze deze periodiciteit te behouden. Vogels hebben blijkbaar ook een inwendige klok of kalender. Maar uitwendige prikkels kunnen dit ritme wel vertragen of versnellen. Als Vogelwerkgroep zijn we vooral geïnteresseerd in de aankomstdatum van de zomergasten. Dus evenals andere jaren ook dit jaar weer de oproep om je eerste waarnemingen van doortrekkers of zomergasten door te geven. Een onderzoek waaraan iedereen mee kan doen, ervaren of pas gestart met de vogelstudie. Wie hoort de eerste Fitis of Nachtegaal of ziet de eerst Boerenzwaluw in West-Brabant?

Als je er zeker van wilt zijn dat je een Fitis ziet en geen Tijftjaf, zul je hem moeten horen zingen. Uiterlijk verschillen de twee soorten in het veld slechts heel weinig. Wil je aan het fenologie-onderzoek meedoen geef dan door dat je je eerste Fitis hebt gehoord. Voor de meeste andere vogels zijn de uiterlijke kenmerken voldoende om de soort te bepalen. Maar ook als je je eerste Nachtegaal hoort zingen, mag je dit doorgeven. Dit is ook een soort die je vaak moeilijk te zien krijgt.

Als je wilt weten om welke soorten het gaat, kijk dan op de website van de Vogelwerkgroep of in 't Hupke nr.190, herfst 2022. Om te kunnen verklaren waarom de eerste Boerenzwaluwen dit jaar een week eerder in ons land aankwamen dan vorig jaar zijn veel gegevens nodig. Dus ook al zou het de tiende waarneming van een Boerenzwaluw zijn en twee weken later dan de eerste melding, geef hem dan toch door.

Dit kan op waarneming.nl, of rechtstreeks aan mij ahsanden@hetnet.nl. Hoe meer waarnemingen er van een soort binnenkomen, hoe interessanter het wordt om de gegevens van meerdere jaren te vergelijken. Dus daarom de oproep aan iedereen: geef je waarnemingen door. De resultaten worden weer in 't Hupke en op de site van de Vogelwerkgroep geplaatst.

Hans van der Sanden

De Tuinvogeltelling 2023

In het weekend van 28 en 29 januari 2023 werd weer de Nationale Tuinvogeltelling gehouden. Dit jaar hebben alleen al in Noord-Brabant bijna 17.000 mensen deelgenomen aan de telling en werden hier in totaal 285.000 vogels geteld. In heel Nederland waren dat ongeveer 140.000 mensen en 2.029.304 vogels. Het is zo inmiddels het grootste tel-evenement van Nederland, sinds 2008 jaarlijks georganiseerd door Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland. Met als belangrijkste doel het enthousiasme voor vogels onder de bevolking hoog te houden.

Ook dit jaar staat in onze provincie de Huismus op één, net als in voorgaande jaren. De Merel staat nu op plaats vijf. Gelukkig maar, het lijkt erop dat het Isutu-virus nu minder slachtoffers maakt dan een paar jaar geleden. De reden dat de Huismus op één staat is dat die in groepen leeft, zeker in de winter. Dat hoor ik van veel leden van de Vogelwerkgroep die mussen hebben gezien. Ik vermoed wel dat er meer worden gezien dan er in werkelijkheid zijn, doordat ze gemakkelijk verwisseld worden met de Vink. Je moet dus goed opletten als beginnend vogelaar. Wat verder opvalt is dat de Groenling vroeger veel vaker werd gezien dan tegenwoordig. Door Vogelbescherming wordt dit geweten aan "het geel" een virus dat veel doden heeft veroorzaakt in de afgelopen jaren. De Groenling eindigde in de landelijke telling op de achttiende plaats, best laag. Door het zachte winterweer van de afgelopen maanden zijn er dit jaar tijdens de Tuinvogeltelling een groot aantal Grote Bonte Spechten gezien. In jaren waarin het kouder is wordt deze vogel juist minder gezien. De specht vindt de pindanootjes erg lekker en daar komt hij echt op af. Maar het beste is natuurlijk de oudere loofbomen in de buurt handhaven. Tenslotte heeft hij die nodig om een nest in te hakken. De Tuinvogeltelling in Breda levert een eerste plaats op voor de Huismus. De tweede is de Koolmees en op de derde plaats komt de Kauw. Dat is ook een vogel die je hier heel veel ziet, ook als je in de winter door Breda fietst. Ik ben wel blij dat de Huismus toch nog meer waargenomen wordt dan de Koolmees. Ik had er vroeger in de zomer soms twintig tegelijk in mijn tuin. Ik strooi dan ook een beetje zaaigoed in de zomer en dat vinden ze heerlijk. Dat de Ekster het goed doet is niet zo vreemd. Soms zie ik er twaalf tegelijk in de winter in een boom bij me in de buurt zitten.

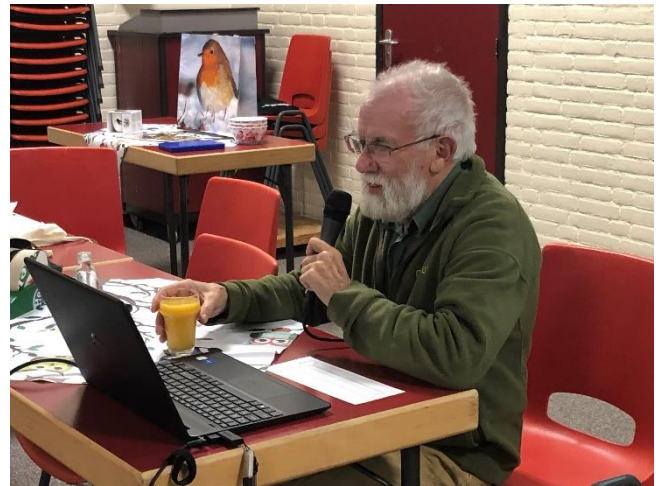

Onderzoek, inventarisaties, verslagen

Top tien in Breda

1	Huismus	2.592
2	Koolmees	2.056
3	Kauw	1.693
4	Pimpelmees	1.282
5	Vink	1.050
6	Ekster	926
7	Turkse Tortel	920
8	Merel	917
9	Houtduif	757
10	Spreeuw	742

Piet van Iersel

QUIZMASTER PIET VAN IERSEL

Nieuwjaarsreceptie van de West Brabantse Vogelwerkgroep

Na twee jaar zonder nieuwjaarsreceptie was er op 11 jan 2023 weer een drukbezochte nieuwjaarsbijeenkomst. Voor achten kwamen de leden binnendruppelen en namen eerst een kopje thee of koffie met versnapering. Tegen acht uur werd men uitgenodigd om aan een tafeltje te gaan zitten en nam Bert van der Haar (voorzitter) het woord. Bert was blij met het aantal aanwezige leden (circa 70) en vertelde over de lopende zaken binnen de vereniging. Hij vroeg ook of er mensen interesse hebben in een bestuursfunctie of in een van de vele andere taken binnen de vereniging. Na deze speech kreeg Piet van Iersel het woord en daarmee begon de quiz. Kaartjes en potloden werden uitgedeeld. De quiz bestond uit meerkeuzevragen over gezegdes met vogels, van welke vogel zijn deze veren, verspreidingskaarten van bijvoorbeeld Kieviten en Grutto's. Ook werden vogelgeluiden afgespeeld die je moest raden. Van bijvoorbeeld de Gaai. Kortom, 31 verschillende vragen. Na een korte pauze ruilde men het antwoordblad met zijn buurman/vrouw en werd het nagekeken.

De winnaar met 25 goede antwoorden was Hans van Kluiven en hij kreeg de wisseltrofee (Gouden Veer) en tevens een boek.

Tweede werden maar liefst 5 mensen met allemaal 22 goede antwoorden. Dit waren Kees van der Krift, Ger Duijf, Hans van der Sanden, Hans Goossens en Mitchell Krijnen. Zij mochten een cadeautje uitkiezen van de cadeautafel. Omdat er nog maar vier dingen op lagen, zag Ger af van zijn aanspraak op een ervan.

Piet van Iersel kreeg chocola overhandigd voor de bewezen diensten.

Met een hapje en een drankje werd de avond gezellig voortgezet.

E.F. van der Krift

DE WINNAAR HANS VAN KLUIVEN MET DE GOUDEN GANZENVEER

2^E PRIJS WINNAARS, HANS VAN DER SANDEN, MITCHEL KRIJNEN, HANS GOOSSENS, KEES VAN DER KRIFT, GER DUIJF.

FOTO'S, INEKE BUIJNSTERS

Herstel Rode beukenlaan!

Wat een geweldige dag was 8 december! De laatste nieuwe Rode beuk is feestelijk en met jeugdig enthousiasme geplant! Afgelopen jaren hebben bewoners gestreden om het behoud van de laan met Rode beuken van Effen tot de Rith.

De gehele laan met 168 Rode beuken is een echt Bredaas landschappelijk monument. Nergens in Nederland is zo'n bijzondere laan te vinden. Deze laan is een uniek stuk natuurgeschiedenis in Breda. Vanaf de Grote Kerk zie je de purperen ader door het landschap gaan. Het was de oprijlaan van boerderij Moervliet en de Rode beuken zijn tussen de honderd en tweehonderd jaar oud. Wat ook geweldig is dat één Rode beuk nummer 34 van Nederland is in de nationale bomen topvijftig! Deze heeft een kraamkamer voor vleermuizen. Je ziet in deze beuk een enorme holte en daar worden de jonge vleermuizen geboren. Een vleermuis kan als alles goed is maar één jong per jaar krijgen.

Over heel de laan vliegen wel zeven soorten vleermuizen dus dat is echt heel uniek. Er wonen tevens boommarters, eekhoorns, en wel vier soorten spechten. Zelfs de Zwarte Specht, wat bijzonder is want dat is een schuwe soort, pikzwart met een rood kuifje en met een zeer enthousiaste roep! De Buizerd heeft zijn horst op een paar meter van de laan. Maar ook de Bosuil, soms in gevecht met de Steenuil, en natuurlijk vele andere vogels vinden het er fijn, te veel om op te noemen 😊. Individueel zijn de Rode beuken kanjers qua ecosysteemdiensten. Per boom vangen ze per jaar 1248 gram luchtvervuiling. Ze vangen 2600 liter water op en hebben een koolstofvoorraad van 3086 kilo en een zuurstofproductie van 44 kilo!!! Doe dat eens maal 168, dat is gigantisch! Wat een kanjers!! Dankzij de gemeente Breda is er onderzoek en onderhoud geweest afgelopen jaren, met name om dit karakteristieke landschapselement te kunnen behouden. Op het Effens gedeelte is veel verdwenen, gelukkig zijn er afgelopen week veertig nieuwe bomen geplant zodat hun voortbestaan, en de natuur hier gewaarborgd blijft. Ik ben trots op deze kanjers van Rode beuken!

Marinel van Walsum

Onderzoek, inventarisaties, verslagen

Broedresultaten Boomklever + Bonte Vliegenvanger nestkasten Liesbos 2014-2022

Boomklever	legsels	geringde jongen	dode jongen *	verlaten legsel	gelegde eieren	uit gevlogen jongen	lege kasten	
2014	7	35	5	2	54	35	29-mrt	
2015	7	50				50	6-apr	
2016	5	23	1	2	31	23	10-apr	
2017	7	34		1	44	34	30-mrt	
2018	7	51	3		58	48	9-apr	
2019	9	37		3	68	45	26-mrt	
2020	10	46	13	3	73	46	4-apr	
2021	6	27	4	1	34	27	1-apr	
2022	6	34		1	44	34	30-mrt	
Bonte vliegenvanger								
2014	7	29	2	2	44	28	1-mei	
2015	3	11		1	19	11	28-apr	
2016	3	19	9		20	10	5-mei	
2017	5	25		1	33	25	9-apr	
2018	3	19			20	19	16-apr	
2019	6	33	2	1	42	33	5-apr	
2020	7	35	4		45	35	21-apr	
2021	14	81		1	85	81	29-apr	
2022	13	74	11	1	87	72	22-apr	

Legsel; nest met minimaal 1 ei

Dode jongen: aantal gelegde eieren min aantal uitgevlogen jongen en aantal niet uitgekomen eieren.

Verlaten legsel: legsel waarbij eieren niet zijn uitbroed of jongen niet zijn uitgevlogen

Gelegde eieren: hoogste aantal waargenomen eieren in een nest.

Uitgevlogen jongen: aantal geringde jongen - aantal dode jongen met ring + aantal jongen te groot om te ringen

Lege kast: kasten zonder legsel

* Definitie in 2021 aangepast aan definitie van NIOO. Aantal berekende dode jongen ligt stuk hoger dan aantal waargenomen dode jongen omdat het broedpaar kleine dode jongen uit het nest gooit.

Een dagje vogelen met .....

Colinda van Meer

“Nu wil ik meer over vogels leren en verder verdiep ik mij in planten en mossen” dat was de korte introductie van Colinda bij aanvang van de cursus Van Kijken naar Waarnemen. Een interessante opmerking die bij mij is blijven hangen. Colinda kan boeiend vertellen... en nu ook over vogelen.

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Vogels kijken loopt altijd al als een rode draad door mijn leven, soms wat intensiever en soms wat minder. Ik zie nog voor me hoe ik als lagere- schoolkind met mijn eerste vogelgids een Koperwiek op naam bracht. Op vakantie heb ik ook altijd een verrekijker bij me. Ik ben in veel aspecten van de natuur geïnteresseerd, met de nadruk op planten, mossen en alles in en rond het water. Samen met Tianah Auener had ik het plan opgevat om weer eens wat meer naar vogels te gaan kijken en zo kwamen we weer bij de Vogelwerkgroep terecht.

Wat betekent de Vogelwerkgroep voor jou?

De twee cursussen Vogels Herkennen en Van Kijken naar Waarnemen vond ik erg leuk, goed om er weer wat in te komen. Ik vind de sfeer ook altijd heel prettig. Ik ga binnenkort verder met de cursus Vogelgeluiden.

Er zijn ook wat werkgroepen die me aanspreken, maar die zijn helaas niet goed te combineren met mijn werk en mijn andere werkgroepen en bezigheden. Op termijn denk ik bijvoorbeeld aan Rooskensdonk, of de winterwatervogeltellingen, maar je moet dan wel structureel mee kunnen gaan, en dat zit er (nu nog) niet in.

Waarom ben je lid geworden?

Vanwege de cursussen, de lezingen, de excursies, het Hupke.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Jaren geleden ging ik mee met een avondexcursie, ergens bij het Markiezaat, als ik het goed heb. We gingen de Nachtzwaluw zoeken. Na in straf tempo in het donker een lang, hobbelig pad gelopen te hebben, stonden we stil bovenop een soort hoge steilwand.

Daar kwam de Nachtzwaluw aanfladderen, leek even stil te staan in de lucht, draaide zich om, alsof ie een soort dansje deed, en vloog weer weg. Een heel aparte vertoning! Later hoorden we zijn snorrende kikkergeluid uit een boom boven ons.

Wat is je lievelingsvogel?

Poeh, dat is moeilijk... Ik kijk graag naar watervogels en steltlopers, die vind je vaak met veel soorten bij elkaar en die kan je dan rustig van een afstand bekijken. Kluten, Middelste Zaagbekken, Eidereenden, Wintertalingen of Dodaars, om maar wat te noemen.

Ook Goudvink, Kuifmees, of gewoon in de tuin een Boomkruipertje zijn de moeite waard. Te veel om op te noemen.

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Momenteel cursussen volgen en in de omgeving (Zonzeel, Gat van den Ham, Vierde Bergboezem) vogels gaan kijken, meestal in combinatie met een fietstochtje.

Zo nu en dan een dagje naar Zeeland of op vakantie naar Texel (of een ander Waddeneiland) om vogels te kijken.

Wat is het mooiste vogelland?

Er zullen in het buitenland prachtige vogelgebieden zijn, maar ik ben nog nooit op vogelreis geweest. Ik denk dat we in Nederland heel blij mogen zijn met de grote verscheidenheid aan biotopen en de vogeltrek die over ons land komt. Mogelijkheden genoeg om vele soorten vogels te zien!

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

Omdat ik van watervogels en vogels van het open land houd, vind ik Zeeland heel fijn om vogels te gaan kijken. We waren vorig jaar op de Brouwersdam bijvoorbeeld, en bij de Plompe Toren en het haventje van Battenoord, allemaal plekken waar veel te zien is. Dichter bij huis: Vierde Bergboezem en vooral Zonzeel, daar kan je zo nu en dan ineens een “vreemde vogel” aantreffen.

Kun je vogelen combineren met je werk of andere hobby's?

Ja, dat is wel te doen, maar je moet wel keuzes maken en dat is soms wel lastig. Ik zit in nogal wat werkgroepen op het gebied van planten en mossen en daarmee ben ik toch minstens één keer per week op pad. Ik wil ook graag creatief weer wat meer gaan doen, dat is er een hele tijd bij ingeschoten. Ik ben graag bezig met grafische technieken en dat kost ook de nodige tijd. En dan is er ook nog mijn werk in het ziekenhuis voor zo'n dertig uur per week.

Zijn we nog wat vergeten?

Ik denk het niet.... Of ja! Ik wil even laten weten dat ik de vrijwilligers van de West Brabantse Vogelwerkgroep allemaal erg gedreven vind, en dat er veel interessante bijeenkomsten georganiseerd worden. Daarbij vind ik de sfeer heel prettig, een fijne club om bij te komen!

Ineke Buijnsters

De Lange Gooren

Algemeen

De Lange Gooren is onderdeel van een rijtje kleine natuurgebieden tussen Zundert en de grens met België.

Ligging en bereikbaarheid

Atlasblokken 50-32-42, -43, -52, en - 53

Het gebied is het gemakkelijkst te bereiken via de parkeerplaats aan de Meirseweg, ongeveer een anderhalve kilometer buiten Zundert aan de rechterkant, zo'n honderd meter voorbij het Frans Baantje.

Het ligt daar ingeklemd tussen de boomkwekersindustrie aan de Nederlandse kant en de varkens- en koeienbedrijven aan de Belgische kant.

Voordeel is dat je er niet kunt verdwalen, gemarkeerde wandelingen hebben we niet kunnen vinden. Die zijn er wel in de aangrenzende gebieden Waaienberg aan de overkant van de Meirseweg, en de Krochten aan de zuidkant van de Lange Gooren.

Beschrijving

De Lange Gooren is een bosgebiedje op een hobbelig stukje terrein (heuvelachtig is teveel gezegd, maar er zijn wel interessante hoogteverschillen). Er staat afwisselend naald- en loofbos, en in de open stukken is nog heide te vinden. Zichtbaar is dat er hard gewerkt wordt om de heide te behouden; die zonder hulp zou vergrassen, of in bos veranderen. In de lager gelegen delen is het nu -in januari- moerassig. Een goor betekent een laaggelegen, drassig stuk land, op sommige plekken is in het verleden ook veen afgegraven.

Het gebied is eigendom van Staatsbosbeheer en het is vrij toegankelijk. Honden moeten er aangelijnd zijn.

Mogelijkheden

Een rondje door het gebied voert je langs de bosrand met zicht op de kwekerijen rechts en het bos links, je kunt dan door links aan te houden via de Belgische grens terug door meer open terrein met zicht op oude natte weilanden en de Goorloop die hier de grens vormt.

De ronde is makkelijk uit te breiden door verder te lopen naar De Krochten en/of de weg over te steken naar de Waaienberg

Wat is er te zien en te horen?

De gebiedsbeschrijving op de website biedt al veel voorbeelden (zie [Westbrabantsewag | Gooren en Krochten](#)) Op Waarneming.nl is ook veel te vinden over de planten en zoogdieren in het gebied.

Wij hoorden en zagen er Boomklever, Buizerd, Merel, Roodborst, Koolmees, Pimpelmees, Kokmeeuw, Groene Specht, Zwarte Kraai, Kauw, Houtduif, Spreeuw, Vink, Haas, muizen, en veel crossfietzers. Het was dan ook zondag.

Wilma Rasink

TJIF TJAF, GERARD VAN DE BROEK

Roodhalsgans, *Branta ruficollis*

De Roodhalsgans is een trekvogel. Het is een kleine kleurrijke gans die overwegend zwart van kleur is. De wangvlekken, vlek op de snavelbasis. De flanken zijn zwart met een brede witte streep. De rest is zwart met witte strepen. Hij heeft een vrij korte dikke nek. De ganzen van het geslacht *Branta* onderscheiden zich van de ganzen van het geslacht *Anser* door hun geheel zwarte snavels. Met zijn fraaie pluimage lijkt het een eenvoudig te herkennen soort. Maar vergis je niet, ze vallen niet op tussen honderden Brandganzen of Kolganzen. Roodhalsganzen eten voedselrijk gras en waterplanten, in de winter ook oogstresten.

Onder de zeldzame ganzen is de Roodhalsgans naast de Dwerggans, *Anser erythropus*, de enige gans die van nature in Europa thuishoort. De broedplaatsen van de Roodhalsganzen bevinden zich geheel op Noord-Siberische toendra onder andere op het Taymyr-schiereiland waar de grootste concentraties broedende Roodhalsganzen voorkomen. Om te nestelen kiezen ze de hoogste en droogste delen van de toendra maar niet ver van water. Kleine groepjes (vier tot vijf paren) broeden vaak samen in een kleine kolonie op de steile oevers van een rivier. Roodhalsganzen broeden vaak dichtbij het nest van een roofvogel, bijvoorbeeld Sneeuwuif of Ruigpootbuiserd. Deze roofvogels houden onder andere de Poolvos op afstand. Zoals bij alle ganzen verzorgen beide ouders de jongen die na het uitkomen van de drie tot zes eieren snel van het nest worden weggeleid.

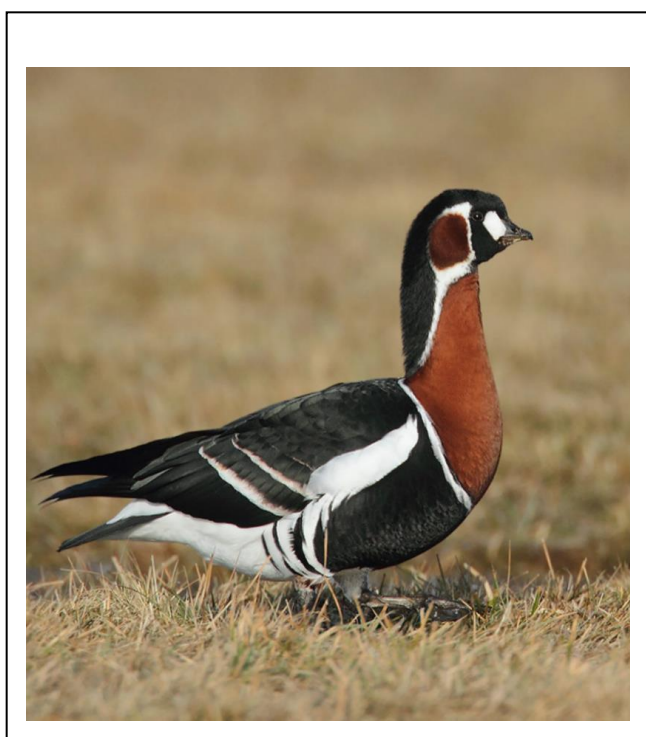
De belangrijkste winterverblijfplaatsen liggen tegenwoordig vooral langs de westrand van de Zwarte Zee in Roemenië (Dobroedsja), Bulgarije en Griekenland; vroeger vooral langs de zuidwestelijke rand van de Kaspische Zee,

in Rusland, Irak. De verschuiving naar het westen van de overwinteringsgebieden wordt toegeschreven aan het in cultuur brengen van de vroegere gebieden langs de Kaspische Zee.

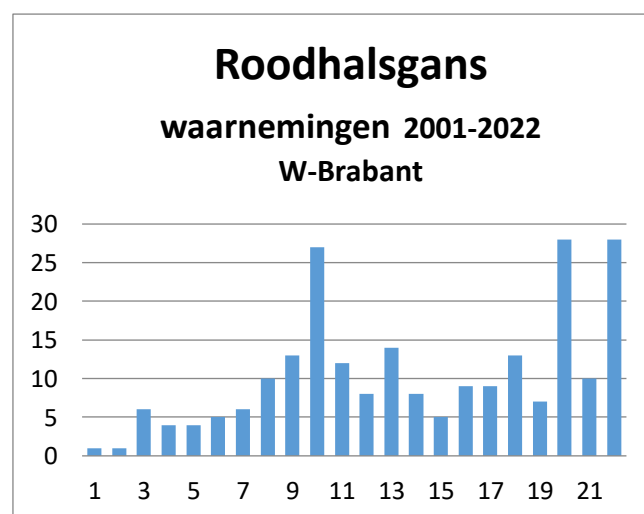
In het najaar van 2012 werden 150.000 vogels geteld. Maar het populatieverloop is moeilijk te volgen door de telproblemen in de overwinteringsgebieden.

Het is een dwaalgast in het westen van Europa. Het aantal van de waarnemingen in West-Europa is sinds 1960 ondanks de populatie-afname toegenomen. Dit kan ook het gevolg zijn van de toename van het aantal waarnemers. De meeste hier waargenomen Roodhalsganzen zijn waarschijnlijk wilde vogels. Dat er uit gevangenschap ontsnapte vogels zijn waargenomen is echter niet uit te sluiten. Let dus op of het mogelijk geringde vogels zijn met aluminium- of gekleurde plastic ringen. De Roodhalsgans is een van de meeste populaire soorten in de avicultuur. Roodhalsganzen worden in ons land vooral van oktober tot in maart gezien. De meeste waarnemingen worden gedaan in januari en februari. Ze worden dan vooral gezien tussen groepen Kolganzen, *Anser albifrons*, of Brandganzen, *Branta leucopsis*. Een enkele keer worden ze, meestal laat in het voorjaar, gezien tussen Rotganzen, *Branta bernicla*. De meeste waarnemingen betreffen solitaire vogels, een enkele keer worden er enkele bij elkaar gezien. De meeste kans om een Roodhalsgans te zien heb je in het Waddengebied, langs de grote rivieren en in het Deltagebied. In West-Brabant zie je ze voornamelijk in de omgeving van Willemstad en in de Biesbosch en de Grootte Zonzeelse Polder. De vroegste waarneming van een Roodhalsgans in de Avifauna van Noord-Brabant is van december 1877 te Steenberg.

Hans van der Sanden

FOTO, MAX SCHUURMAN

Waarnemingen

1	Roerdomp	24-11-2022	Drimmelen	Jachthaven	Jan Boers
7	Koereiger	12-11-2022	Altena	Brabantse Biesb.-Noordwaard	Hans Diepstraten
1	Kleine Zilverreiger	8-1-2023	Bergen op Zoom	Markiezaat - Hogerwaardschor	Rutger van Ouwkerk
9	Ooievaar	14-12-2022	Alphen-Chaam	Strijbeek - Strijbeeksche Heide	Ria Lambregts
122	Kleine Zwaan	7-12-2022	Steenbergen	De Heen - Heensche Polder midden	Adri Clements
13	Wilde Zwaan	20-1-2023	Drimmelen	Made - Helkant	Joost Simons
4	Kleine Rietgans	11-1-2023	Etten-Leur	Kelsdonk e.o.	Tim van Oerle
1	Indische Gans	27-12-2022	Breda	Nieuweveer	Corrie van Haperen
1	Ross' Gans	25-1-2023	Breda	Prinsenbeek - Strijpen	Tim van Oerle
1	Roodhalsgans	17-12-2022	Breda	Prinsenbeek - Weimeren	Cor Borghouts
4	Casarca	1-12-2022	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Ria Lambregts
11	Mandarijneend	4-12-2022	Breda	Breda - Wolfslaar - Park	Raymond van Breemen
1	Krooneend	26-12-2022	Breda	Waterakkers	Leo Nagelkerke
2	Eider	4-12-2022	Oosterhout	Noord	Hans Diepstraten
10	Brilduiker	21-1-2023	Steenbergen	Dintelse Gorzen - Oost lage delen	Joost Simons
4	Nonnetje	26-1-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Polder Maltha	Piet van Iersel
8	Middelste Zaagbek	5-12-2022	Drimmelen	Brabantse Biesbosch - Spaarbekken	Hans Diepstraten
1	Rode Wouw	4-12-2022	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Jarek van Houten
3	Zeearend	25-11-2022	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Andres Scherff
1	Bruine Kiekendief	1-1-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Remko Hanssens
1	Havik	7-1-2023	Oosterhout	Oosterheide	Mariëtta Peters
1	Sperwer	28-1-2023	Breda	Mastbosch	Kees Kammeraat
1	Ruigpootbuizerd	26-1-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Piet van Iersel
1	Smelleken	21-1-2023	Steenbergen	Dintelse Gorzen - Oostpunt	Joost Simons
1	Slechtvalk	2-1-2023	Halderberge	Oudenbosch	Laurie Rijdsdijk
15	Patrijs	13-11-2022	Altena	Nieuwendijk (NB) - Groote Waardweg	Jos Quirijnen
6	Kraanvogel	22-11-2022	Breda	Prinsenbeek	Tim van Oerle
10	Kluut	21-1-2023	Steenbergen	Dintelse Gorzen - Oostpunt	Leo Nagelkerke
50	Goudplevier	21-1-2023	Steenbergen	Dintelse Gorzen - Oostpunt	Joost Simons
12	Bokje	12-11-2022	Steenbergen	Dintelse Gorzen - West lage delen	Leo Nagelkerke
30	Watersnip	19-1-2023	Breda	Markdal	Joop van Riet
1	Houtsnip	6-11-2022	Breda		Rob Fisscher
1	Rosse Franjepoot	10-1-2023	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Boy Possen
1	IJsvogel	8-11-2022	Breda	Markdal	Joop van Riet
1	Middelste Bonte Sp	23-1-2023	Breda	Liesbosch	Andres Scherff
1	Kleine Bonte Specht	8-11-2022	Oosterhout	Oosterheide	Marlies Leemans
14	Boomleeuwerik	27-12-2022	Baarle-Nassau	Merkske - De Broskens	Hans Goossens
1	Grote Gele Kwikstaa	29-12-2022	Breda	Prinsenbeek - Verloren Hoek e.o.	Corrie van Haperen
2	Bladkoning	30-12-2022	Breda	Haagse Beemden (woonwijk)	Harry Janssen
1	Humes Bladkoning	8-1-2023	Moerdijk	Klundert - Noordoost	Erik Dinslage
2	Siberische Tijftjaf	15-12-2022	Breda	Breda - Zaartpark e.o.	Kees Kammeraat
1	Raaf	7-1-2023	Breda	Mastbosch	Erik Dinslage
30	Kleine Barmsijs	4-12-2022	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Reinier van Loo
1	Appelvink	6-1-2023	Moerdijk	Klundert - Noordoost	Adri Clements

Onze werkgroepen

Stadsvogels	Willem Veenhuizen	stadsvogels@westbrabantsevwg.nl	De Kamertjes	Jan Benoist	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen	roofvogels@westbrabantsevwg.nl	Knotwerkgroep	Rob Fischer	knotwerkgroep@westbrabantsevwg.nl
Uilen	Martin van Leest	uilen@westbrabantsevwg.nl	4^e Bergboezem	Kees van der Krift	cvdkrift@gmail.com
Watervogels	Vacant	watervogels@westbrabantsevwg.nl	Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters	dintelsegorzen@westbrabantsevwg.nl
Weidevogels	Agnes van der Sanden	weidevogels@westbrabantsevwg.nl	Excursies	Giggi van Melick	excursies@westbrabantsevwg.nl
Rooskensdonk	Cees Huijben	rooskensdonk@westbrabantsevwg.nl	Lezingen	Wilma Rasink	lezingen@westbrabantsevwg.nl

Putter op zonnebloem, Ulvenhout/ de Mark. Goudhaan, Chaam. Kleine Barmseis, Strijbeek

Foto's Ria Lambregts